



Нулев брой

Умберто Еко

Откъс

СЪБОТА, 6-И ЮНИ 1992 Г., 8 Ч.

Тази сутрин чешмата не течеше.

Бълбук, бълбук, оригна се като новородено, и толкова.

Почуках на съседката: у тях всичко било наред. Да не би да сте затворили спирателния кран, попита ме. Аз ли? Дори не го знам къде е, отскоро живея тук, знаете, и се прибирам само вечер. Боже Господи, а когато заминавате за седмица, не спирате ли водата и газта? Ами не. Колко неразумно, пуснете ме да вляза, сега ще ви покажа.

Отвори шкафчето под мивката, мръдна нещо и водата дойде. Видяхте ли? Бяхте го затворили. Извинете, толкова съм разсеян. Ех, и вие сте един single! Exit, съседке, вече и вие проговорихте английски.

Нервите ми са наред. Полтъргаисти не съществуват, само във филмите. И не е да съм сомнамбул, защото дори като сомнамбул нямаше да знам за съществуването на този кран, иначе щях да го използвам и като буден, защото душът капе и рискувам да не мигна цяла нощ, заслушан непрестанно в тази капка, все едно съм във Валдемоса. Всъщност често се будя, ставам и отивам да затворя вратата на банята и тази между спалнята и антрето, за да не чувам проклетото капане.

Не е възможно да е бил, знам ли, някой електрически контакт (кранчето, както е известно, се върти с ръка), нито някоя мишка, защото дори да е минала оттам, не би имала сила да помръдне тая джаджа. Тя е старомодна желязна кръгла дръжка (всичко в този апартамент е на поне петдесет години), ръждясала на всичкото отгоре. Така че е трябвало да пипне ръка. Хуманоидна. А нямам комин, през който да мине маймунът от улица „Морг“.

Да помислим. Всяко следствие си има причина, поне така казват. Оставяме чудото настрана, не виждам за какво му е на Бог да се занимава с моя душ, да не е Червено море? Така че минаваме на естествено следствие, естествена причина. Снощи, преди да си легна, изпих един стилнокс с чаша вода. Значи до този момент вода е имало. Тази сутрин вече нямаше. Следователно, драги ми Уотсън, кранът е бил затворен през нощта, и то не от теб. Някой, някой са влезли в дома ми и са се уплашили, че освен шума, който вдигат те (стъпвали са безшумно като котки), може да ме събуди прелюдията на капката, която е досадила дори на тях, и може би са се запитали как не ме буди. Затова, много хитро, са направили това, което би направила и съседката ми, спрели са водата.

А после? Книгите са подредени в обичайния си безпорядък, и тайните служби на половината свят да са минали и да са ги разгледали страница по страница, пак не бих забелязал. Безполезно е да гледам в чекмеджетата или да отварям гардероба в антрето. Ако са търсили нещо, в наши дни можеш да направиш само едно: да ровиш в компютъра. Може би, за да не губят време, са копирали всичко и са си отишли по живо по здраво. И чак сега, докато отварят и затварят документите един по един, са разбрали, че в компютъра няма нищо, което да ги интересува.

Какво са се надявали да намерят? Очевидно е – искам да кажа, не виждам друго обяснение, – че са търсели нещо за вестника. Не са глупави, помислили са си, че съм си водил бележки за работата в редакцията и че ако знам нещо за станалото с Брагадочо, трябва да съм го записал някъде. Сега сигурно са прозрели истината – че държа всичко на дискета. Разбира се, тази нощ са ходили и в офиса и не са намерили мои дискети. Така че стигат до извода (но чак сега), че може би си я държа в джоба. Какви сме тъпаци, си казват, трябваше да му претърсим якето. Тъпаци? Нещастници. Ако бяха хитри, нямаше да работят такава мръсна работа.

Сега ще опитат отново, ще го докарат наймалкото до откраднатото писмо, ще ми уредят нападение на улицата от фалшиви разбойници. Така че трябва да побързам преди да са пробвали пак, да изпратя дискетата на един определен пощенски адрес и после да видя кога ще си я взема. Какви глупости само ми минават през главата, тук вече умря един човек, а Симеи си обра крушите. Не им трябва дори да знаят дали и какво знам. Ще ме очистят от предпазливост, и толкова. И не мога да напиша във вестниците, че не знам нищо за случая, защото само като го кажа, ще се издам, че знам нещо.

Как се озовах в тази каша? Мисля, че вината е на професор Ди Самис и на факта, че знам немски.

Защо се сецям за Ди Самис, история отпреди четирийсет години? Просто винаги съм си мислил, че така и не завърших висше образование по вина на Ди Самис, а в тази интрига се забърках, защото не бях завършил висше образование. Освен това Анна ме заряза след две години брак, защото разбра, по нейните думи, че съм компулсивен губещ – кой знае какви и ги бях разказвал отначало, за да ме хареса.

Не се дипломирах, защото знаех немски. Баба ми беше от Алто Адидже и ме караше да го говоря като малък. Още от първи курс в университета, за да се издържам, докато уча, почнах да превеждам книги от немски. По това време да знаеш немски си беше цяла професия. Четяха се и се превеждаха книги, които другите не разбираха (и които тогава се смятаха за важни), и се плащаха по-добре, отколкото от френски и дори от английски. Мисля си, че днес става същото с хората, които знаят китайски или руски. Във всеки случай или превеждаш от немски, или се дипломираш, едновременно не се получава. Всъщност да превеждаш значи да си стоиш вкъщи в студ и пек, да работиш по пантофи и да научаваш куп неща. Защо да ходиш на лекции в университета?

От мързел бях записал курс по немски. Казвах си, че няма да уча много, така и така всичко знам. По онова време светилото беше професор Ди Самис, който си беше свил, както го наричаха студентите, орлово гнездо в една порутена барокова сграда, където по широко стълбище се стигаше в просторен атриум. От едната страна беше институтът на Ди Самис, от другата – aula magna, както помпозно я наричаше професорът, в общи линии една зала с петдесетина места.

В института можеше да се влиза само по пантофи. На входа имаше достатъчно за асистентите и дваматрима студенти. Който останеше без пантофи, чакаше навън да му дойде редът. Всичко беше излъскано с восък, според мен даже книгите по стените. Дори лицата на асистентите, старци, които от праисторически времена чакаха реда си за професура.

Аулата беше с много висок таван и готически прозорци (така и не разбрах защо в тази барокова сграда) със зелени витражи. В точното време, тоест в един и четиринайсет, професор Ди Самис излизаше от института, следван на метър разстояние от стария асистент и на два метра от

по-младите, под петдесетгодишните. Старият асистент му носеше книгите, младите – магнетофона. Магнетофоните в края на петдесетте бяха огромни, приличаха на ролс-ройсове.

Ди Самис преминаваше десетте метра, които делеяха института от аулата, сякаш бяха двацет: не вървеше по права, а по крива линия, не знам параболa ли, или елипса, казваше на висок глас: „Идваме, идваме“, след което влизаше в аулата и сядаше на нещо като изсечен подиум – все едно всеки момент щеше да се провикне: „Именувайте ме Ишмиъл“.

Витражите хвърляха мъртвешка зелена светлина върху лицето му, което се усмихваше злобно, докато асистентите му включваха магнетофона. След това започваше:

– Противно на казаното наскоро от моя многоуважаван колега професор Бокардо... – И така два часа.

От зелената светлина ме унасяше в дрямка като вода, виждах го и в очите на асистентите. Познавах тяхното страдание. В края на двата часа, докато ние студентите се изнизвахме навън, професор Ди Самис ги караше да превъртят лентата, слизаше от подиума, настаняваше се демократично на първия ред банки с асистентите и всички заедно прослушваха двата часа лекция, докато професорът кимаше доволно на всеки пасаж, който му се струваше важен. И трябва да отбележим, че курсът беше по немския превод на Лутер на Библията. Направо прелест, казваха колегите ми и въртяха очи.

В края на втори курс и макар да ходех на лекции много рядко, имах дързостта да поискам да пиша дипломна работа за иронията у Хайне (струваше ми се утешителен неговият начин да пише за нещастните любови с нещо, което ми се струваше като заслужен цинизъм – подготвях се за своите любови).

– Вие, младите, ех, вие младите – каза ми Ди Самис безутешно, – веднага се хвърляте на съвременниците...

В нещо като миг на просветление разбрах, че дипломната работа с Ди Самис няма да я бъде. Тогава се сетих за професор Ферио, по-млад, известен с мълниеносния си ум, който се занимаваше с епохата на романтизма и сие. Но по-възрастните ми колеги ме предупредиха, че при всички положения Ди Самис щял да бъде втори рецензент на дипломната ми работа и не трябвало да се обръщам официално към професор Ферио, защото Ди Самис щял да разбере и да ме намрази за вечни времена. Трябваше да мина по заобиколни пътища, за да излезе, че Ферио ми е предложил да пиша дипломна работа при него, и така Ди Самис щеше да си го изкара на него, а не на мен. Ди Самис мразеше Ферио по простата причина, че го беше довел в катедрата. В университета (тогава, а сигурно и сега) нещата вървят обратно на нещата в нормалния свят: не децата мразят бащите си, а бащите мразят децата си.

Мислех си, че ще мога да заговоря Ферио едва ли не случайно по време на някоя от месечните конференции, които Ди Самис организираше в своята аула магна: те се посещаваха от много колеги, защото той винаги успяваше да покани изтъкнати учени.

Но нещата се стичаха така: веднага след конференцията следваше дискусиата, която беше монополизирана от доцентите, после всички излизаха, тъй като лекторът беше поканен в ресторант „Ла Тартаруга“, найхубавия в района, в стил средата на деветнайсети век, където сервитьорите носеха фракове. За да се стигне от орловото гнездо до ресторанта, трябваше да се пресече една широка улица с портици, после да се мине през един исторически площад, да се завие зад ъгъла на една монументална сграда и накрая да се пресече едно площадче. И така, покрай портиците лекторът вървеше заобиколен от асистентите и следван на прилично разстояние от найхрабрите студенти. На историческия площад студентите се сбогуваха, на ъгъла на монументалната сграда се оттегляха асистентите, нещатните пресичаха площадчето, но се сбогуваха на прага на ресторанта, където влизаха само гостът и редовните преподаватели.

Професор Ферио така и не разбра, че съществувам. Междувременно бях разлюбил средата и вече не ходех на лекции. Превеждах като автомат, но човек трябва да взема каквото му се предлага, и обръщах в долче стил нуово един тритомен труд за ролята на Фридрих Лист в създаването на Zollverein, немския митнически съюз. Разбирате значи защо спрях да превеждам от немски, но вече беше късно да се върна в университета.

Проблемът е, че не приемаш мисълта: продължаваш да живееш с убеждението, че един ден ще си вземеш всички изпити и ще защитиш. А когато живееш, като подхранваш невъзможни надежди, вече си губещ. И когато го разбереш, се отпусках съвсем.

Отначало намерих работа като частен учител на едно германче, твърде глупаво да ходи на училище, в Енгадина. Чудесен климат, приемливо усамотение, и издържах една година, защото заплатата беше добра. След това майката на момчето ме сгази един ден в един коридор и ми даде да разбера, че не би и` било неприятно да се отдаде (на мен). Имаше щръкнали зъби и намек за мустак и аз любезно и` обясних, че не съм на същото мнение. Три дни поткъсно бях уволнен, защото момчето не напредвало.

След това започнах да се препитавам като дракчак. Мислех да пиша за вестниците, но успях да се вмъкна само в няколко местни ежедневника, пишех театрална критика за постановките в провинцията и местните трупи. Дори успях да напиша рецензия за без пари на аванспектакъла, като тайно гледах иззад кулисите танцьорките, обути с мрежести чорапи, очарован от целулита им, и като ги следвах в млечния бар, където вечеряха кафе с мляко – и, ако не бяха на червено, едно яйце с масло. Там имах първия си сексуален опит с една певица в замяна на ласкателна бележка в един вестник в Салуцо, но на нея и` стигаше.

Нямах родина, живеях в различни градове (дойдох в Милано само защото Симеи ме повика), правил съм коректури за поне три издателства (университетски, никога за големите издателства), за едно редактирах думите в една енциклопедия (трябваше да се проверят датите, заглавията на творбите и прочие), приемах всякакви поръчки, чрез които си създадох нещо, което в един момент Паоло Виладжо нарече „чудовишна култура“. Губещите, също като автодидактите, винаги имат потшироки познания от победителите; ако искаш да победиш, трябва да знаеш само едно нещо и да не си губиш времето да знаеш всичко, удоволствието на ерудицията е запазено за губещите. Колкото повече знае човек, толкова потмалко му върви.

За няколко години се посветих на четенето на ръкописи, които ми даваха разни издателства (понякога и важни), защото там никой не иска да чете ръкописите, които постъпват. Давах ми по пет хиляди лири на ръкопис, по цял ден се търкалях в кревата и четях ожесточено, след това пишех резюме от две странички, като давах найдоброто от сарказма си, за да разгромя небрежния автор, в издателството всички изпитваха облекчение, пишех на неблагоприятния как със съжаление го отхвърлят и така нататък. Да четеш ръкописи, които никога няма да бъдат публикувани, може да се превърне в занаят.

Междувременно стана и това с Анна и приключи, както се очакваше. Оттогава така и не успях (нито пък поисквах горещо) да мисля с интерес за жена, защото се страхувах, че пак ще се проваля. За секса се грижех терапевтично, с по някоя случайна забелка, при която не те е страх, че ще се влюбиш, една нощ – и това е, благодаря, беше хубаво, и с по някоя и друга периодична връзка срещу заплащане, за да не бъда обсебен от желанието (танцьорките ме бяха направили нечувствителен към целулит).

И все пак мечтаех за това, за което мечтаят всички губещи: някой ден да напиша книга, която да ми донесе слава и богатство. За да се науча как се става велик писател, дори работих като негър (или ghost writer, както казват днес, за да сме политически коректни) за един автор на криминални романи, който на свой ред, за да се продава, се подписваше с американско име като актьорите в спагети уестърните. Но беше хубаво да работя в сянка, прикрит от две завеси (Другия и другото име на Другия).

Да пишеш чужд криминален роман беше лесно: трябваше просто да имитираш стила на Чандлър или в найлошия случай на Спилейн. Но когато се опитах да нахвърля нещо свое, разбрах, че за да опиша някого или нещо, прибягвам до литературни ситуации: не бях способен

да кажа, че някой си се разхожда в ясен и светъл ден, а казвах, че върви „под небе от картина на Каналето“. Впоследствие си дадох сметка, че и Д'Анунцио прави така: за да каже, че някой си Костанца Ландбрук има едипакви си качества, той пише, че е като излязла изпод четката на Томас Лоурънс, за Елена Мути отбелязва, че силуетът и` напомня някои профили на младия Моро, а Андреа Сперели напомнял портрета на неизвестния господин в Галерия Боргезе. И така, за да прочетеш един роман, трябваше да разлистиш свезките на някоя история на изкуството, която се продава по реповете.

Ако Д'Анунцио беше лош писател, това не означаваше, че и аз трябва да съм лош. За да се отърва от порока на цитирането, реших да пиша повече.

Като цяло животът ми не беше нещо особено. И когато бях на петдесет, дойде поканата от Симеи. Защо не? Струваше си да опитам и това.

Какво да правя сега? Ако си подам носа навън, рискувам. По-добре е да изчакам тук, те може да са навън и да ме дебнат да изляза. Но няма да изляза. В кухнята имам няколко пакета сухари и консерви месо. От снощи ми остана и половин бутилка уиски. Ще ми стигнат за дендва. Ще си капна две капки (а после може би още две, но чак следобед, защото от пиенето сутрин се оглупява) и ще се опитам да се върна в началото на това приключение дори без да има нужда да гледам дискетата, защото помня всичко съвсем ясно, поне засега.

Страхът от смъртта вдъхва живот на спомените.